

az Óváros falai között, csodálatos élményt jelentett egy-egy előadás a hagyományos Nyári Játékokon. Dubrovnik, bocsánat, Raguz, úgy maradt meg bennünk, mint egy mesevilág, olyan közösség, melyben az emberek annak ellenére, hogy személyesen nem ismerték egymást, úgy érezték, úgy érezhették, összetartoznak. Ezt a csodálatos érzést a város teremtette meg, nyújtotta.

Erről a városról és erről a múltról szólnak Németh István írásai, a város építőinek emléke előtt tisztelgő bevezető és a várostól búcsúzó záró írás mellett az a harmincegy kép, melyek azáltal válnak élvezetes, emléket idéző, nosztalgiai keltő és természetesen Raguzra sajátos légkörét, embereit, jellegzetes színhelyeit felidéző, bemutató, hamisíthatatlan Németh István-i képeslapokká, hogy az írások felismerhetően magukon viselik a szerző jól ismert fróságának jegyeit: az érzelmi (nem érzelmes!) személyességet és az olvasót megszólító közvetlenséget, valamint a Németh István-i publicisztikára jellemző irodalmiságot.

Németh Istvánról olvasói régóta tudhatják, hogy Raguz szerelmese, most ennek adja igazi bizonyítékát ihletett, várost és embert mindig együtt láttató, megjelenítő szép írásainak gyűjteményével, melynek kiadását az a tény is indokolta teszi, hogy irodalmunkban, tudommal, egyetlen városról írt írások alig jelentek meg (Zomborról Hérceg János), illetve, hogy novellistáink is (Lovas Ildikó, Szathmári István) is mostanság fedezik fel témaként a várost, igaz, Ők Szabadkát „éneklik meg”, de maga a tény, hogy város, mint honi életté, illetve mint ideális emberi-kulturális közösség, léttér irodalmunk és könyvkiadásunk témájává válik/válhat emberi, polgári gondolkodásunk s az ezt kifejező irodalmunk rangját, érettségét tanúsít(hat)ja.

GEROLD László

MAJOR NÁNDOR: KISEBBSÉGI BREVÍÁRIUM

Major Nándor 1993 óta írt politikai kommentárjait, interpretációit és cikkeit gyűjtötte egybe, mégpedig azokat, amelyekben a vajdasági magyar (kisebbségi) politizálás lépéseit, szándékait, ábrándjait és tétvutait tematizálta. Az azonnali reagálások időszerűségét és hitelességét nem fakította ki az azóta eltelt idő. Még sokszor vissza kell majd térni ezekhez az évekhez és ezekhez az írásokhoz, hogy pontos képet kapjunk arról, miben éltünk és hogyan éltük túl az elmúlt éveket. Éppen ebben az időszakban fogalmazódtak meg viszonylag világosan a vajdasági magyar kisebbségi politizálás irányai és kulcsszavai. Ekkor játszódott le a keményen egységesnek vélt magyar érdekszervezet politikai párttá alakulása, kettészakadása, szétszóródása, ekkor születtek új pártok, mozgalmak, platformok. A kisebbségi politizálás e folyamatainak hátterében a magyarországi változások, úgyszintén Jugoszlávia széthullása, a többéves háború, a gazdasági és morális csőd látható.

Ebben a helyzetben fordult Major Nándor a politológia és a történelem jó ismerőjeként érdeklődéssel és figyelemmel a kisebbségi magyar politizálás jelenségeihez. A független, de nem érdektelen, a kívülről, de nem semleges értelmiségi pozíciójáról. Sem párthoz, sem más (hatalmi) csoportosuláshoz nem tartozván a civil nézőpontját képviseli. Ítéletei ezért mentesek minden elfogultságtól, ugyanakkor azonban személyesek a liberális más-ként gondolkodás kereteiben. Írásainak gyakran polemikus éle, helyenként metsző író-

niája nem személyekre irányul, pedig azoknak is kijárna bőven, hanem állásfoglalásokra, eszmékre, a kisebbségi politizálás kényszerpályáira, a politikai gyakorlat lépésvesztéseire, az alapvető politikai kultúra hiányára. Írásai ezért lényegesen hozzájárulhatnak a vajdasági magyar – a kisebbségi – politikai és történelmi önismeret kimunkálásához.

BÁNYAI János

Bányai János Végel László: *A nagy Közép-Kelet-Európai Lakoma bevonul a Pikareszk Regénybe* című kötetéről írt recenziója a *Híd* 1997. szeptember-októberi számában olvasható.

SZENVEDÉLY ÉS POMPA

Maurits Ferenc fedőlapterveiről

Maurits Ferenc képzőművészről beszélni kihívás. A legfontosabb, hogy mint minden képzőművészeti alkotásnál, nála is két irányba kell tekintenünk. Az egyik irány azt mutatja, hogy az alkotás beletartozik a nagy egészbe, a „valamibe”, amiben benne van az összes tapasztalata, az összes tudása, tehát minden, „ami van”. A másik irányt a befelé fordulásban kell látnunk: azt, hogy maga a műalkotás egy sajátos kozmosz, amely saját törvényei alapján fejlődik, és mindent összetart. Egyszerűen autentikus, és csak az övé. Miért mondom ezt? Azért, mert amikor Mauritsról beszélünk – éppen ma hallottam egy gondolatot –, hogy hogy nem bolondul bele abba, amit rajzol és fest? Amikor alkotásait a közönség nézi, úgy érzi, hogy a festő vagy a képzőművész ösztönösen csinálja azt, amit érez. A képzőművész alkot, egyszerűen építi munkáját.

Ezek szerint vissza kell menni a múltba, 1957 októberébe, amikor felrepült Gagarin. 1961-ben itt, a Forumban megrendezték egy fiatal képzőművész első önálló kiállítását, amit ez a fiatal képzőművész nem jelez a saját bibliográfiájában. A *Balkáni mappa* című kiadványában is csak az áll, hogy első kiállítása 1966-ban volt. Körülbelül ekkor már létrejön a Mediála. Dolgozik Leonid Šejka és barátai. Ugyanekkor a művésztelepeken egy Decembéri Csoport nevű művészcsoport alkot, akik elindítják a geometrizmust. A geometrizmus nem azt jelenti, hogy egyenes vonalakkal meg síkokkal alkotnak, hanem azt, hogy konstruktivista hozzáállással alkotnak. A művésztelepeken azelőtt ösztönösen festettek, hagyományos módon, vagyis a vajdasági táj ihletését, a síkságélményt vitték át a vászonra. De amikor a Decembéri Csoporttal elindul a geometrizmus, az más hozzáállást eredményezett, a képzőművészeti alkotást meg kellett alkotni. Nem elbeszélni az élményt, mert abból még nem lesz műalkotás, hanem azt meg kell alkotni.

A fiatal Maurits Ferenc alkot, ő nagyon is érzékeny lelkű, az első versei közt olvasható, hogy „Volt egy nagy sporhetünk, mozdonynak hívtuk.” Egy tárgyról beszél, a tárgyának élete van. Azután van egy másik verse, amelyben azt mondja: „Csak egy sötétkék kabát maradt utánam.” Meg az is olvasható verseiben: „Szép, néma hegedű, mikor mama eladta, egész nap sírtunk.” A néma hegedűnek is hangja van, vagyis minden tárgy a gyerekkorának egy-egy forrása, amiből képzőművészete táplálkozik. Ez az érzékeny